

Abonnement pour un an
300 piastres

Edition spéciale 500 piastres

Adresse:

"IDJTIHAD,, Constantinople

Téléph. St. 865

XXI ème ANNÉE

15 Avril 1926 — No 202

اجتہاد

IDJTIHAD

علمی ، ادبی ، اقتصادی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]
بورکیا ایچون ۲ ، خارج ایچون
۳ ، اعلا کاغذ لیسی ۵ ایرادر .

ادارہ خانہ سی :

جفال اوغلندہ « اجتہاد ٹوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

یکرمی برنجی سنہ

نومرو ۲۰۲ - ۱۵ نیسان ۱۹۲۶

لادینی یعنی سادہ جہ اخلاق ، بدیعی وانسانی برتریہ ملی

(اجتہاد) لکچن نسخہ سندہ « جمہوریتک معارف پروژہ لردن اول پرنسپلزہ محتاجدرہ دیشام . بوسرلوحہ آلتندہ ہم صایدیغ اون پرنسپیدن برنجیسی : لادینی یعنی سادہ جہ اخلاق ، بدیعی وانسانی برتریہ ملی در . جمہوریتک بناسنی قومق ایچون آتاجغمز تملردن بری بودر . دون مکتبلریمز بحران ایچندہ ایدی . دینی تدریسات یاپیلیرکن عقل ایله نقل چاریشیر ، فقط بر دورلو برلشدیریلزدی . بوچاریشمہ مجتہدلرینک قافاسندہ اولماز ، کنج روحلرک حریمندہ اولوردی . دونکی مکتبہ سادہ جہ تحکم واردی . بر یاندن عقلک و علمک تحکمی ، بر یاندن نقلک و حسک تحکمی ...! دونکی مکتبہ آہنک وسلامت یوقدی . او ، یا علم خصوصندہ کری یہ سوروکلز ، یا خود دین خصوصندہ تعصبہ صاپلاردی ...! دونکی مکتبہ الہی پوتا ایچندہ بولامادینی ایچین انکار ایدنلر کورولیوردی . فقط « شق قری » علماً اثباتہ قائلیشانلردہ واردی . حالا بو بحران دوام ایدیورمی ؟ خایر ، فقط بوکون بو بحران یرینہ سادہ تزییف واستحقار واردر . دین تدریساتی علم تدریساتک ازیچی اثبات قوتی قارشیسندہ عقل و محاکمہ عالمندہ کی رینی برافارق کریلہ مشدر . شو حالہ بوکونکی تورک مکتبلری ہانکی نوع معارف مؤسسہ لرننددر . دینی می غیر دینی می ، لادینی می ؟ بو مکتبلر دین تدریساتی یاپان ، فقط بو تدریساتی حقیقی بر لزوم ایچین ، احتیاج ایچون دکل ، سادہ جہ پروگرام وامتحان ایچون ویرن مکتبلردر . جمہوریت عمومی حیاتمک سلامتی نامنہ ایکی شقدن برینی ترجیح ایتملی در . یا دین تدریساتی بوتون علم حرثی و ذکا قوتی بردن قاور ایاجق بر فلسفہ تدریساتنہ انقلاب ایتملی در ، یا خود بوکونکی شکلندہ او قوتولمقدن ایسہ دولت پروغرا ملرندن بوسبوتون قالدیر مالیدر . مسلمانلق بردرس دکلدر . مکتبہ تحصیل ایدلر و مکتبہ مسلمانلق تحصیل ایتمککہ انسان مسلمان اولماز . رسمی مکتبلردہ دین تدریساتمک تاریخچہ سی تدقیق ایدلسین ، بوتدریسات بوتون حیاتندہ ای تاثیردن زیادہ عکس تاثیر بر اقدشدر . مکتبہ

تدریس ایدیلہ جک دین بحثلری سادہ جہ روحی ، اجتماعی ومتافیزیکی قسملردر کہ بولردہ اصل دین درس لرنندہ و علی الاطلاق دین خوجالری طرفندن ویریلہ مز ، علم درس لرنندہ و علم آدملری طرفندن ویریلہ بیلیر . دینلہ جک کہ « جمہوریت دین دوشمانی می در ؟ » خایر . جمہوریت دینی تدریسات خصوصندہ سادہ جہ بی طرفدر . چونکہ جمہوریتک بویوک پرنسپیلرندن بری مساواتسہ ، دیکری حریت در . حریت نامنہ عقلک ، محاکمہ نک قبول ایتمدیک ہیچ بر فکر و مناقشہ موضوعی اولان ہرہانکی فکر رسماً مکتب چوجوقلرینک قافاسنہ یرلشدیریلہ مز . اعتقاد بحی سربست اولدیغندن چوجوق اعتقادی سربستجہ آناسندن باباسندن ، یا خود جمعیتندن و معبدلرندن آلابیلیر . شو حالہ جمہوریت مکتبلرینک بواشیدہ وضعیتی نہ دینچی ونہدہ غیر دینچی ، بلکہ لادینی اولمقدر . فقط لادینچی بر وضعیت آملق منفی بر حرکتدر . جمہوریت وجدان حرشدہ تمامیلہ مثبت بر وضعیت آملق مجبوریتندہ در . جمہوریتک مکتبلری لادینچی ، فقط اخلاق بدیعی وانسانی بر حرثک محیطی اولمالیدر . نیچون؟ شونک ایچونکہ علم یالکمز عقلی بسلر . کرچہ علم اولمازسہ ذکالر کورلنیر ، ارادلر کوتوروم قالیر . فقط ہرشی دہ علم دن عبارت قالیرسہ اوزمان وجدان خزینہ سی بوشالیر . حالبوکہ دہ موقراسی علم مؤسسہ سنہ کورہ حکومت ادارہ سی اولقلہ برابر وجدانلرک بر اشمہ سندن قوت آلان بر حیات شکلیدر . بوبرلکی دینی اعتقادلر ، مختلف مذہبلر ، حتی ضد قناعتلرلہ تامین ایدہ مہنجہ ملت ایچون اخلاقدن ، اخلاق وجداندن عبارت بر « جہت جامعہ » آرامق مجبوریتندہ سکز . فقط بودہ کافی دکل . حریت دیدیککمز شی صنعتسز ، ذوقسز یا شاماز . بخیلہ وسعت ویرمہ ن ، بو وسعتدہ ذوقک سلطنتی قومایان بر جمعیت حریت تجربہ سنی ہانکی دنیا دہ یاجقدر ؟! بو آبدہ وشو صنعتکارلر ...! ایشہ بزم بدیعی حرثمک بانسی اونلردر . جمہوریت اولادلرینی صنعتکارلرک معبدینہ دوام ایتدیرمہ لیدر . جمہوریتک بین الملل تساندہ کیر مش ملی بر جمعیت اولدیغنی دہ اونوتمایلم . و ملیتی و عصری بر محافظہ کارلق معناسندہ آکلامایلم . مکتب ایچون شو ویا بوشکلدہ بر قاپلومباغا

(عمر خیام) ك شاعر ايجي - حقهده

[وارد اولمشدر]

بر مدت نبری یکیدن انتشار و تنویر افکار ایتمه
باشلايان (ثروت فنون) ك ۱۱ مارت ۱۹۲۶ تاریخی
(۶۹) نجی نومروسنده «عمر خیام ك شاعر ايجي» عنوانلی
بر مقاله نك مندرج اولدیغی كوردك. بویازیده نیشاپورلی
داهی شاعر حقهده سرد ایدلمش اولان مطالعه لر طوغری
دكدر. ایران شعرینك اینجه لککرینه وانکلیز ادبیاتنه ورده
فلسفه به بحق واقف اولان هر متفکر تصدیق ایتك لازم کیرکه
عمر خیام، نه شهرتی مترجمی «فیچ جباله» ه تمامیه مدیوندر،
نه ایرانیلر بوبویوك شاعر لرینی بوکونه قدر حقیه تقدیر
ایده بیامش لدر، نه ده خیامك رباعیلری - مذکور مقاله
محررینك ظن ایتدیکی کبی - شرابی و آفیونلی ادبیات دندر.
و هر کون امثالی یازیلوب موجودیتنه قاتیله بیلیر سورلر دندر.
بونو بر آرز ایضاح ایدلم :

ایرانده رباعی سویله مه مش اولان شاعر اندردر .
رباعی ایران شعر اسسنگ ایجاد و ترویج ایتمش اولدقلری
بر شکل نظمدر . طولغون بر فکری - یعنی بر جزء تام

.....
حیاتی بکهمیهلم . بشری منظومه به بلاقید و شرط کیرلم.
بو منظومه ایچنده کی موقعی سربسته جه بولالم. جمهوریتك
تربیه خصوصنده کی وظیفه سی دار و قار اناقل ذهنتلرله
دو کوشمك در . فکر مزك بویومه سی ایچون آیدینلی
ایسته یهلم. حسمزك یوکسلمه سی ایچون اصالتی ایسته یهلم....
ای جمهور تجیلر مکتبلر کزده هر شیدن اول یاری
دینی، یاری غیر دینی ایکی تدریس اتدن چکینکز؛ اخلاقی ،
بدیعی ، انسانی قیمتاره کووه نیکز. علملر عقلک بداهتلی
اولدینی کبی بو قیمتارده وجدانك معرفت لری در. بداهتسز
ذکا اولور می؛ اخلاقسز ، صنعتسز ، انسانیتسزده وجدان
اولماز. شاید ممکنسه بو قیمتار حرثی برده «قیمتار علمی» اولان
فلسفه ، تدریس اتیلده تویج ایدیکز. تا که اوزمان یالکز
عقلک تختنی دکل، وجدانك سلطنتی ده قورمش اولاجاقسکز.
آرتق تورك دولتنك معارفی قسماً بیله اولسه سلامته در.

اسماعیل حق

تشکیل ایدن بردوشونجه یی - مشکاٹ و موجز بر صورت
اوزره افاده ایده بیلیمك ایچون رباعی شکلی دائماً ترجیح
ایدیله کلمشدر . فرضا «غزل» بونك ضدیدر . بر اینجی
دیزیسی کی دلبر فقط پراکنده و یکدیگریله منطقاً رابطه سز
مضمونلری بیان و عرض ایتك ایچون قوللانیلیر. کندینه
کووه من هر شاعر بو اشکال نظمك جمله سنده قلمنی تجربه
ایدوب هنر کوستر مکله مکلف طو تولوردی . اونك ایچوندر که
ایرانده همان هر شاعر - حتی عوام آراسنده یتیشن شعرا
بیله - رباعیلر و کوزل رباعیلر سویله مشلدر . مع ذلك ،
داهی شاعرلر اودرت مصراعلق بر منظومه ده بیله کندی
شخصیت ممتاز لرینك ال بویوك دلیل اولان اسلوب بیان
ایله بر جهت تمایز ابراز ایتمکده درلر . بو خصوصده (خیام) ك
اسلوب افاده جه امثالنه نه قدر فائق اولدیغی کوسترمك
ایچون بری خیامه دیکری ده باشقه بر شاعر منسوب ایکی رباعی
ذکر ایدلم که عینی عقیده حکمتی ناطق اولدقلری ایچون
عینی فکره ترجاندلرلر . بونلری - فیکر جه دکل - یالکز
اسلوب وادا ایله مقایسه ایدیورز :

لادریه اعتقادینی تسلیم و اعتراف ایدن و «فخر الدین
رازی» ك اولدینی مروی اولان شورباعی :

هرکز دل من ز علم محروم نشد
کم ماند ز اسرار که مفهوم نشد
هفتاد و دو سال عمر کردم شب و روز
معلوم شد که هیچ معلوم نشد

عادی بر اسلوب افاده نك منظوم بر صورتیدر .
تشبیهدن ، خیالدن ، دنا یه دن الحاصل صناعت شعریه دن
کاملاً معرادر. خیام ایسه عینی اعتقادی باقیکنز نه ظریف
ونه کنایه لی بر اسلوب ایله آدا ایدیور :

آنانکه محیط فضل و آداب شدند
وز جمع کال شمع اصحاب شدند
ره زین شب تاریك نبردند برون
کفتند فسانه و در خواب شدند

بورباعیده خیام استعاره تمثیلیه نك ال کوزل نمونه لرندن
برینی عرض ایتمش و بو سایه ده افاده سنه عادتاً سنبولیک
(symbolique) بر آدا ویرمشدر . یعنی طوغر و دن طوغر ویه
فکرینی بیان ایده جکی یرده نظری خیال اوکنده رسم
ایتدیکی تابلو واسطه سیله بوفکری افاده ایتمشدر . طبیعیدر که